

Dominika Urzędowska, Joanna Suchomska

FEMINISTKI W SIECI. NOWE MEDIA W DZIAŁANIACH PRZECIWKO OGRANICZANIU PRAW KOBIET W POLSCE

STRESZCZENIE

Artykuł podejmuje kwestie funkcjonowania nowych ruchów społecznych na przykładzie działań podejmowanych w obronie praw reprodukcyjnych i dostępu do edukacji seksualnej w Polsce w latach 2016-2020. Szczególną uwagę zwracamy na rolę nowych mediów w kształtowaniu się, organizacji i działaniach społeczeństwa obywatelskiego. Opierając się na własnych aktywistycznych doświadczeniach, wywiadach z działaczkami ruchu oraz analizie danych, opisujemy, dlaczego ruch feministyczny w Polsce możemy nazwać usieciwionym ruchem społecznym i jakie ma to znaczenie dla jego funkcjonowania.

Słowa kluczowe: nowe ruchy społeczne, usieciwione ruchy społeczne, nowe media, działalność obywatelska, feminizm, prawa kobiet

W marcu tego roku (2020) w Polsce ogłoszono stan epidemii COVID-19. Zamknięto szkoły i przedszkola, restauracje, kina, wiele zakładów pracy, a także granice, wprowadzono obostrzenia dotyczące zakupów czy spacerów, odwołano loty, imprezy masowe, zakazano wszelkich działań związanych z gromadzeniem się ludzi, w tym zgromadzeń publicznych. Osoby przebywające w miejscach publicznych zobowiązane były do noszenia maseczek.

W kwietniu obowiązywała większość ograniczeń, epidemia trwała. Nagle internet zalała fala grafik z twarzą kobiety zasłoniętej maseczką z symbolem błyskawicy. Ten symbol protestujących w okresie pandemii kobiet to wyraz pozainstytucjonalnej formy władzy politycznej, jaką są nowe ruchy społeczne. Oddolne działania podjęte

Nagle internet zalała fala grafik z twarzą kobiety zasłoniętej maseczką z symbolem błyskawicy. Ten symbol protestujących w okresie pandemii kobiet to wyraz pozainstytucjonalnej formy władzy politycznej, jaką są nowe ruchy społeczne. Oddolne działania podjęte (przede wszystkim przez kobiety) w obronie praw reprodukcyjnych i dostępu do edukacji seksualnej w Polsce są uosobieniem zmian aktywności obywatelskiej i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, o których piszą tacy badacze jak Manuel Castells, Anthony Giddens czy Ulrich Beck.

(przede wszystkim przez kobiety) w obronie praw reprodukcyjnych i dostępu do edukacji seksualnej w Polsce są uosobieniem zmian aktywności obywatelskiej i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, o których piszą tacy badacze jak Manuel Castells, Anthony Giddens czy Ulrich Beck.

W artykule przyglądamy się działaniom podejmowanym w okresie od 2016 do 2020 roku, zwracając szczególną uwagę na znaczenie nowych mediów w procesie kształtowania się, organizowania i działania nowego ruchu feministycznego w Polsce.

Nasze rozważania opieramy przede wszystkim na dokumentacji sporządzonej przez Klementynę

Suchanow w książce pt. *To jest wojna. Kobiety, fundamentaliści i nowe średniowiecze*, analizie informacji dostępnych w internecie (zwłaszcza stron organizacji i grup założonych na portalu Facebook przez aktywistki), wywiadach (7) przeprowadzonych z działaczkami ruchu oraz na podstawie własnych doświadczeń wynikających z włączania się w realizację opisywanych wydarzeń.

SIECIOWOŚĆ DZIAŁAŃ OBYWATELSKICH

Giddens wskazuje, że dzisiejsza działalność polityczna przybiera formę grupowych akcji, mających na celu forsowanie zbiorowych interesów lub dążenie do wspól-

nego celu, prowadzonych poza sferą ustanowionych instytucji [Giddens 2001]. Wyznacznikiem nowych ruchów społecznych jest przede wszystkim ich usieciowienie (umożliwiające ponadlokalne działania) przez wykorzystanie nowych mediów (internet, aplikacje komunikacyjne, cyfrowe media umożliwiające dostęp do internetu) oraz zbiorowa tożsamość dotycząca orientacji na działania.

Manuel Castells, jeden z czołowych badaczy usieciowionych ruchów obywatelskich podkreśla, że ich siłą nie jest budowanie zaangażowania wokół stałych i sformalizowanych organizacji, a aktywizowanie jednostek do działań skierowanych w obronie wartości i praw, w odpowiedzi na sytuacje

kryzysowe na poziomie systemowym. Często powodem zawiązania ruchu sieciowego jest konkretne wydarzenie budzące silną reakcję społeczną i powszechny sprzeciw [Castells 2007]. Podejmowane w takich ruchach działania mają charakter polityczny, formowane są ad hoc, pozbawione silnego przywództwa w postaci lidera/liderki ruchu, działają jako luźne koalicje. Wynikiem ich działań – zarówno w wypadku zwycięstwa, jak i niepowodzenia – jest przekształcanie wartości i instytucji społeczeństwa [Castells 2008].

Internet jest konieczny, bez niego nic by się nie udało. Skala działań była szeroka, jesteśmy z miejscowości oddalonych o 80 km od siebie. Dzięki internetowi pojawiły się też młode osoby (przedstawicielka Stowarzyszenia Klucz-Stop Społecznym Wykluczeniom).

11

NOWY RUCH KOBIEC W POLSCE. POCZĄTKI DZIAŁAŃ

Wiosną 2016 roku w Sejmie zarejestrowano inicjatywę ustawodawczą „Stop aborcji”. Tej samej nocy powstała grupa internetowa Dziewuchy Dziewuchom, do której w krótkim czasie dołączyło sto tysięcy kobiet, w większości z dużych miast. W kolejnych miastach powstawały osobne podgrupy. Obce sobie kobiety umawiały się w internecie na spotkania, pikety, różnorodne akcje.

Internet jest konieczny, bez niego nic by się nie udało. Skala działań była szeroka, jesteśmy z miejscowości oddalonych o 80 km od siebie. Dzięki internetowi pojawiły się też młode osoby (przedstawicielka Stowarzyszenia Klucz-Stop Społecznym Wykluczeniom)

Symbolem tych działań stał się wieszak. Organizatorki akcji „Wyślij wieszak pani premier” namawiały na Facebooku, aby w różnych miastach zbierać wieszaki i wysyłać je pocztą na adres biura ówczesnej premierki Beaty Szydło. Kancelaria Sejmu poinformowała, że przesłano ich 1313 sztuk. Następnie zaproponowano przesyłanie raportów na temat miesięczek: „Rząd pragnie kontrolować nasze macice, komórki jajowe i ciążę. Czy to nie miłe, że tak o nas dba? Ułatwmy mu zadanie – informujmy Panią Premier Beatę Szydło o szczegółach naszych cykli” – tak zaczął się masowy trolling we wszystkich mediach społecznościowych. 13 000 użytkowników Facebooka „wzięło udział” lub wyraziło zainteresowanie tą akcją.

Kiedy jesienią Sejm wrócił do pracy nad ustawą „Stop aborcji”, miliony kobiet zaczęły przeczesywać internet w poszukiwaniu informacji na ten temat, interpretacji i objaśnień zapisów prawnych. Media społecznościowe zalała fala postów, pytań, wyrazów oburzenia oraz potrzeby działania, pokazania swojego stanowczego sprzeciwu. Z inicjatywy Partii Razem powstała facebookowa akcja oznaczania postów hasztagiem #CzarnyProtest. Czarny kolor stał się znakiem rozpoznawczym sprzeciwu wobec projektu. Angażowało się w nią coraz więcej użytkowników internetu, także znane osoby, również z zagranicy. W mediach społecznościowych pojawiły się zdjęcia z napisami na kartkach: #CzarnyProtest, #ProtestKobiet i tym podobne.

12

W niedzielę 25 września Krystyna Janda zamieściła na Facebooku post, który przypominał strajk Islandek z 24 października 1975 roku. Poddała jednocześnie w wątpliwość, że taki akt kobiecej solidarności może wydarzyć się także w Polsce. W odpowiedzi na tę wypowiedź, Marta Lempart, jedna z aktywistek działających w ramach dolnośląskiego Komitetu Obrony Demokracji, podczas pikiety na wrocławskim rynku wezwała do protestu nawiązującego do strajku Islandek. Zaraz po pikiecie powstało na Facebooku wydarzenie, nazwane Ogólnopolskim Strajkiem Kobiet. Akcja błyskawicznie przerodziła się w ogólnopolski ruch o charakterze antyrządowym, do którego dołączali także mężczyźni. W ciągu jednej doby do wydarzenia dołączyło 100 000 osób [Suchanow 2020: 28]. Strajku nie poparły liderki grupy Dziewuchy Dziewuchom, ale przystąpiły do niego niektóre lokalne oddziały, jak Toruńskie Dziewuchy.

fot. Marek Krupecki

W internecie toczono dyskusje na temat tego, jak powinien wyglądać protest, na którego przygotowanie był zaledwie tydzień. Do listy miast przystępujących do Strajku każdego dnia dopisywały się kolejne. Wiele organizatorek nie miało pojęcia o kwestiach związanych z działaniami feministycznymi, jak i o organizacji wydarzeń typu „zgromadzenie publiczne”. Pytały o rady w internecie, spotykały się, aby uzgodnić kwestie organizacyjne, podzielić się obowiązkami: która zgłasza zgromadzenie do urzędu, która przemawia, skąd wziąć nagłośnienie.

13

Za organizację wzięły się totalnie obce osoby, które w internecie pisały posty na różnych grupach śląskich i później z tych zainteresowanych powstała grupa do kontaktu do organizacji marszu

(przedstawicielka Stowarzyszenia Klucz-Stop Społecznym Wykluczeniom).

Proces formowania się ruchu feministycznego wobec założeń ustawy „Stop aborcji” pokazuje znaczenie nowych mediów jako podstawowego środka komunikowania się między osobami tworzącymi nowe ruchy społeczne. Poprzez wewnętrzną komunikację i zewnętrzną działalność stały się one narzędziem podtrzymywania ich formy organizacyjnej i wspólnej, choć niejednorodnej, tożsamości.

Jednocześnie specyfika internetu sprawia, że działania podejmowane przez aktywistki i aktywistów są bardziej dostępne, nie wymagają dodatkowych zasobów takich jak środki finansowe czy dostęp do mediów.

Organizacja i koordynacja działań (offline) w nowych ruchach społecznych odbywa się w oparciu o wykorzystanie mediów społecznościowych (komunikacji online). Różne formy buntu i ataku wymierzone przeciw krytykowanym czy zagrożonym wartościom realizowane są w formie zbiorowego, rozproszonego działania zsynchronizowanego w czasie i przestrzeni. Często inicjatywy rodzą się i funkcjonują w internecie, ale ich oddziaływanie ma szerszy zasięg i przedostaje się do świata materialnego. Rzeczywistość materialna staje się przedłużeniem i konsekwencją działań sieciowych, charakteryzujących się niehierarchicznym działaniem,

Organizacja i koordynacja działań (offline) w nowych ruchach społecznych odbywa się w oparciu o wykorzystanie mediów społecznościowych (komunikacji online). Różne formy buntu i ataku wymierzone przeciw krytykowanym czy zagrożonym wartościom realizowane są w formie zbiorowego, rozproszonego działania zsynchronizowanego w czasie i przestrzeni. Często inicjatywy rodzą się i funkcjonują w internecie, ale ich oddziaływanie ma szerszy zasięg i przedostaje się do świata materialnego. Rzeczywistość materialna staje się przedłużeniem i konsekwencją działań sieciowych, charakteryzujących się niehierarchicznym działaniem, synergią w realizowaniu celów i zmiennością form organizacyjnych.

synergią w realizowaniu celów i zmiennością form organizacyjnych [Nowak 2008, 2012]. W wywiadzie przeprowadzonym dla portalu naTemat przez Annę Dryjańską, Marta Lempart zapowiadała synchroniczny, ogólnopolski strajk lokalny. Taka forma protestu nie byłaby możliwa bez powszechnie dostępnego internetu.

Wtedy zainicjowała to taka dziewczyna. Napisała post na Facebooku, jej koleżanka podjęła temat, że trzeba zrobić protest. Pomyślałam, że akurat jestem w Gliwicach, napisałam do niej, że mogę pomóc, bo wiele razy zgłaszałam zgromadzenia i wiem, jak to robić. I pojechaliśmy. A potem już poszło.

(Małgorzata Tkacz-Janik, Gliwice)

SIECIOWY, LOKALNY I GLOBALNY WYMIAR DZIAŁAŃ

3 października 2016 roku kobiety (oraz wspierający je mężczyźni) wyszły na ulice nie tylko w Warszawie, ale w 147 miejscowościach. Na ulicach, placach, rynkach zbierały się tłumy. Wspierały je Polki i ich sojuszniczki z około 60 miast za granicą [Suchanow 2020: 34].

fot. Marek Krupecki

Strajk Kobiet stał się największym powszechnym zrywem po 1989 roku. Według CBOS o czarnych protestach słyszało 90 % badanych [Badanie CBOS 4-13 listopada 2016]. Według badań przeprowadzonych przez Radosława Nawojskiego połowa badanych nie poszła tego dnia do pracy (51 %) [Nawojski 2018], wśród uczących się i studiujących było to 64 %. Według CBOS co szósta Polka ubrała się tego dnia na czarno, protest poparło 58 % Polek i Polaków.

Nowak, za Castellsem, zauważa, że najbardziej wpływowe ruchy społeczne są zakorzenione w środowisku lokalnym i zarazem nastawione na uzyskanie globalnego oddziaływania (glokalność). Współdziałanie z innymi lokalnymi grupami daje im legitymizację i oparcie, jednak ich pojedyncze działania mają szerszy wydźwięk [Nowak 2008]. Wykorzystanie nowych mediów pozwala więc na zdalną

koordynację zbiorowych działań (poprzez ponadlokalną, rozproszoną i zdecentralizowaną sieć), które jednocześnie mają miejsce w ściśle określonej fizycznej przestrzeni na poziomie lokalnym miast i miasteczek.

Czarny Protest spowodował, że w Polsce powstały dziesiątki formalnych i nieformalnych grup koncentrujących swoje działania wokół praw kobiet. Niektóre z nich funkcjonowały krótko, zwłaszcza w małych miejscowościach, gdzie kobiety skrzyknęły się przez internet czasem tylko na jeden wspólny protest. Wielkie wspólne ruszenie, jakim była grupa Dziewuchy Dziewuchom, podzieliło się i zmieniło charakter. Powstały grupy z Dziewuchami w nazwie (Toruńskie Dziewuchy, Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom, Trójmiejskie Dziewuchy), które z działalnością grupy Dziewuchy Dziewuchom nie mają nic wspólnego. W wielu miastach funkcjonują grupy związane ze Strajkiem Kobiet i to Ogólnopolski Strajk Kobiet stał się jedną z najprężniej działających, najbardziej widocznych grup, działających nie tylko w obszarze praw kobiet, ale wspierając różnorodne działania prodemokratyczne (Wolne Sądy, Strajk Nauczycieli, Strajk Przedsiębiorców, marsze 11 listopada).

16 *Współpracuję z wieloma nieformalnymi grupami na różnych płaszczyznach, ale Strajk Kobiet jest w działaniach lokalnych i ogólnopolskich najlepszy! Osobiście czuję się jego częścią.*

(Alicja Molenda, FeminiBerlin)

Różnorodne grupy współpracują z Polski, ale także z zagranicy, kontaktują się głównie przez internet za pomocą grup tworzonych na Facebooku, newsletterów, mailingu. Strony i grupy na Facebooku, profile konkretnych aktywistek stały się swoistymi słupami ogłoszeniowymi, redystrybującymi informacje.

Internet i tak zwane sieciowanie jest podstawą naszej komunikacji z OSK, WSK i MSK. Jesteśmy w stałym kontakcie, mamy grupy, czaty, te bardziej oficjalne i dla ściślego grona współorganizatorek działań. Internet jest głównym naszym łącznikiem, bez komunikacji nie byłoby możliwe zdalne poprowadzenie tak wielu akcji.

(Alicja Molenda, Femini Berlin).

Wystąpienia podczas protestów i inne działania podejmowane w poszczególnych miejscowościach poprzedzane są ustaleniami na internetowych grupach dyskusyjnych. Lokalne grupy często korzystają z propozycji Ogólnopolskiego Strajku Kobiet, wykorzystują znaki graficzne czy też pomysły akcji, jednak same dostosowują je do własnych lokalnych kontekstów.

Akcje ogólnopolskie koordynuje OSK na Śląsku, miejscowości włączają się w działania, ale poza tym mają swoje własne, lokalne.

(Monika Bujak, Tarnów)

Aby działać skuteczniej, powstała Wielka Koalicja za Równością i Wyborem (WKRW), zrzeszająca ponad 100 organizacji pozarządowych oraz ruchów działających na rzecz praw kobiet i równouprawnienia, a w szczególności praw reprodukcyjnych. Wśród nich są między innymi: Czarny Protest Gliwice, Federacja na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, Centrum Praw Kobiet, Feminoteka, Fundacja im. Izabeli Jarugi-Nowackiej, Fundacja Rodzic po ludzku, Lambda Warszawa, Nieformalna Grupa Inicjatywna z Bydgoszcz, OSK Zawiercie, Kongres Kobiet, Toruńskie Dziewuchy czy Manifa Łódź. Do maja 2020 roku przedstawicielki organizacji wchodzących w skład WKRW spotkały się podczas 3 zjazdów, ale ich główną platformą komunikacji jest Facebook.

17

WARTOŚCI I DZIAŁANIE

Badacze nowych ruchów społecznych podkreślają, że kluczowa staje się ich zbiorowa tożsamość – interaktywna i dzielona definicja konstruowana przez jednostki i dotycząca orientacji na działania. Poczucie jedności budowane jest w oparciu o wspólny system bronionych wartości oraz ich stałe dyskutowanie, uzgadnianie, przewartościowywanie. Internet daje możliwość ciągłej debaty w ramach ruchu, debaty skoncentrowanej nie tylko na formach aktywności, ale także na rozumieniu wartości, wokół których koncentrują się działania. Sieciowość ruchu, a co za tym idzie, jego różnorodność i zasięg, różnicują poziom utożsamiania się z podejmowanymi wartościami. Jednocześnie stwarza przestrzeń do wspólnych działań poprzez budowanie mniejszych sieci sympatii, celów i wartości. Internet pozwala na szerokie komunikowanie wartości i mobilizowanie się w ich obronie. Systemy komunikacyj-

ne pozwalają dotrzeć do tych, którzy podzielają podobny system wartości i w ten sposób wpływać na pozostałą część społeczeństwa [Nowak 2012].

Organizacje feministyczne i grupy nieformalne, zarówno te, które powstały na fali Czarnego Protestu, jak i te, które działały już wcześniej (jak choćby Fundacja Feminoteka czy Federacja na Rzecz Planowania Rodziny) zajmują się różnorodnymi tematami, przede wszystkim prawami reprodukcyjnymi, ale także przemocą wobec kobiet, czy też kwestiami związanymi z alimentami, różnicami w płacach ze względu na płeć. Często różnią się poglądami na temat aborcji, jednak to właśnie ten temat jednoczy je w chwilach zagrożenia.

Analizując działania nowego ruchu feministycznego w Polsce, rola nowych mediów w jego formowaniu się, organizowaniu i działaniu wydaje się nieprzeceniona. Internet i jego nośniki to dostępne i tanie narzędzia, z których kobiety szybko zaczęły korzystać i używać w świadomy i celowy sposób. Pozwalają na podejmowanie działań, walkę o wartości i tożsamość kobiet na całym świecie.

o wiele więcej kobiet. Kontakt nieformalnych grup z całej Polski z organizacją ekspercką przyczynił się do zintensyfikowania kampanii informacyjnej i edukacyjnej w zakresie praw reprodukcyjnych. Wiele kobiet przed Czarnym Protestem było za utrzymaniem kompromisu aborcyjnego, ale razem wyszły na ulice, bo czuły się zagrożone „nikt nie pytał, czy jesteś za kompromisem, czy wolną aborcją. Kobiety walczyły o życie”. Natomiast w internecie na ten temat toczono bardzo gorące dyskusje.

17 lutego 2018 r. na różowej okładce „Wysokich Obcasów” znalazł się Aborcyjny Dream Team, trzy dziewczyny w koszulkach z napisem „Aborcja jest ok”. Dyskusja na temat tej okładki przeniosła się na łamy wielu maga-

Tyle ustaleń, awantur, ile tam się odbyło i to wszystko przez internet... Wszystkie przyszłyśmy z różnymi ustawieniami, wartościami. To dzięki temu, że rozmawialiśmy ze sobą, poszerzyłyśmy horyzonty.

(Monika Bujak, Tarnów)

Katarzyna Kacpura, dyrektorka Federacji na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny zwraca też uwagę na to, że dzięki tym wydarzeniom do Federacji dotarło

zynów, portali (od naTemat do DoRzeczy), forum „Wysokich Obcasów” oraz dyskusji w mediach społecznościowych. W internecie hucznie obchodzono także 100-lecie praw wyborczych kobiet, przypomniano historię otrzymania praw wyborczych przez kobiety, wspomniano pierwsze polskie posłanki. Po opublikowanym w internecie filmie *Tylko nie mów nikomu* braci Sekielskich aktywistki spotykały się pod drzwiami kościołów i pałaców biskupich, zawiązując na płotach dziecięce buciki w ramach europejskiej akcji przeciwko pedofilii w kościele „Baby Shoes Remember”, zaś w internecie wspierały ofiary księży i domagały się sprawiedliwości i zadośćuczynienia ofiarom.

PROTEST W SIECI W CZASIE PANDEMII

Wiosną 2020 r., w czasie pandemii COVID-19, pod obrady Sejmu wrócił obywatelski projekt ustawy „Zatrzymaj aborcję”. Pierwsze czytanie projektu zaplanowano na 15 kwietnia.

Tym razem, ze względu na obostrzenia związane z przebywaniem w przestrzeni publicznej, nie można było po prostu zorganizować kolejnego protestu na ulicach. Grupa organizacji (OSK, Federa, Akcja Demokracja i inne) utworzyła wydarzenie OdrzućProjektGodek! Zaaapeluj do posłów i posłanek na FB/TT/email. 11 tysięcy użytkowników i użytkowniczek Facebooka wybrało opcję „biorę udział”, kolejne 6,6 tysiące wyraziło swoje zainteresowanie. W wydarzeniu głównym, *STOP BARBARZYŃCOM, ODRZUĆ PROJEKT GODEK (OSK i Federa)*, wzięło udział 23 tysiące osób, 18 tysięcy było nim zainteresowanym.

W facebookowej grupie OSK pojawiały się kolejne pomysły zgłaszane przez aktywistki z całego kraju, propozycje form protestu, hasła, hasztagi. Jedno nie stanowiło tematu do dyskusji – symbol Strajku. Stała się nim twarz kobiety z zasłoniętą maseczką twarzą, z czerwoną błyskawicą. Grafika autorstwa Oli Jasionowskiej załapała internet, znalazła się na plakatach trzymanyh przez kobiety stojące w kolejkach do sklepu w Gliwicach, Kielcach i wielu innych miastach, przyklejonych w szybach mieszkań, samochodów, wożonych na rowerach. Czerwoną błyskawicę można było zobaczyć na tysiącach zdjęć na Instagramie i Facebooku, swoje zdjęcia ze znakiem protestu na policzku czy dłoni wstawiali muzycy, aktorzy, zwykli ludzie. Wiele znanych osób opublikowało posty na temat swojego protestu (Anja Rubik, Dawid Podsiadło, Tomasz Organek, Maja Ostaszewska). Niestety

nie udało się ustalić, ile razy użyto nakładki OSK na zdjęcie profilowe na FB, można było jednak odnieść wrażenie, że cieszy się większą popularnością niż kiedykolwiek, także przez osoby, które do tej pory nie były kojarzone z działaniami na rzecz praw reprodukcyjnych kobiet.

70% tych działań nie byłoby widocznych gdyby nie internet – to on odpowiada za rozprzestrzenianie informacji.

(przedstawicielka Stowarzyszenia Klucz-Stop Społecznym Wykluczeniom)

Organizatorki protestów, aktywistki działające na rzecz praw kobiet, z którymi rozmawialiśmy na potrzeby tego artykułu, nie mają wątpliwości: pospolite ruszenie kobiet nie byłoby możliwe, gdyby nie Czarny Protest.

Analizując działania nowego ruchu feministycznego w Polsce, rola nowych mediów w jego formowaniu się, organizowaniu i działaniu wydaje się nieprzeceniona. Internet i jego nośniki to dostępne i tanie narzędzia, z których kobiety szybko zaczęły korzystać i używać w świadomy i celowy sposób. Pozwalają na podejmowanie działań, walkę o wartości i tożsamość kobiet na całym świecie.

Sieć ruchu na rzecz praw kobiet w Polsce stale się rozwija. Powstają nowe grupy, formalne i nieformalne, które podejmują działania skoncentrowane na konkretnych problemach czy obszarach wsparcia. Część powstałych na falach protestów grup i działaczek zaczęła się regularnie spotykać i działać. Prowadzi działalność edukacyjną lub wspiera kobiety w swoich miejscowościach w różnych trudnych sytuacjach. Sieć pozwala im na korzystanie z wiedzy i doświadczenia innych organizacji, ale także pojedynczych kobiet z którymi wspólnie protestowały w obronie swoich praw.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Castells Manuel. 2007. *Spółczesność sieci*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- [2] Castells Manuel. 2008. *Siła tożsamości*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- [3] Giddens, Anthony. 2001. *Nowoczesność i tożsamość. „Ja” i społeczeństwo w epoce późnej nowoczesności*, Warszawa: PWN.
- 22 [4] Nawojski, Radosław, Pluta, Magdalena., Kowalska, Beata. 2018. *Kobiece rewolucje wciąż trwają*, w: Zielińska, Maria, Szaban, Dorota, Szop, Beata. *Transgraniczność w perspektywie socjologicznej. Europa – podzielona wspólnota?*, Zielona Góra: Lubuskie Towarzystwo Naukowe.
- [5] Nowak, Jakub. 2010. *Glokalna e-mobilizacja: (naprawdę) nowe media narzędziem obywatelskiej mobilizacji*, „Nowe Media” nr 1.
- [6] Nowak, Jakub. 2012. *Globalne usieciowienie aktywizmu: nowe media a rozwój nowych ruchów społecznych*, „Kultura i Historia” nr 21.
- [7] Suchanow, Klementyna. 2020. *To jest wojna. Kobiety, fundamentaliści i nowe średniowiecze*, Warszawa: Wydawnictwo Agora.
- [8] Komunikat z Badań CBOS: *Polacy o prawach kobiet, „czarnych protestach” i prawie aborcyjnym*, nr 165/2016 https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_165_16.PDF

FEMINISTS ON THE WEB. NEW MEDIA IN ACTION AGAINST THE RESTRICTION OF WOMEN'S RIGHTS IN POLAND

ENGLISH SUMMARY

The article discusses the functioning of new social movements on the example of actions taken in defense of reproductive rights and access to sexual education in Poland in 2016-2020. We pay particular attention to the role of new media in the formation, organization, and activities of civil society. Based on our own activist experiences, interviews with activists, and data analysis, we describe why we can call the feminist movement in Poland a cross-linked social movement and what this means for its functioning.

Keywords: new social movements, cross-linked social movements, new media, civic activity, feminism, women's rights

Dominika Urzędowska

Absolwentka podyplomowych studiów Strategia odpowiedzialnego biznesu na Akademii Leona Koźmińskiego. Od 2012 roku związana z Pracownią Zrównoważonego Rozwoju z Torunia, gdzie zajmuje się komunikacją społeczną, koordynacją projektów i facylitacją procesów społecznych. Koordynatorka i producentka wydarzeń kulturalnych i artystycznych w regionie. Jedna z założycielek i działaczek grupy feministycznej Toruńskie Dziewuchy, inicjatorka i organizatorka akcji Nazywam się Miliard w Toruniu (od 2015 roku).

Joanna Suchomska

nr ORCID 0000-0002-3498-1738

Socjolożka, doktorantka w Instytucie Socjologii UMK, od 2011 roku związana z Pracownią Zrównoważonego Rozwoju z Torunia. Badaczka społeczna, moderatorka warsztatów, facylitatorka procesów społecznych. Realizuje badania społeczne dotyczące różnych obszarów funkcjonowania miast, prowadzi szkolenia z zakresu diagnoz społecznych, konsultacji społecznych i partycypacji. Jedna z inicjatorek i organizatorek akcji Nazywam się Miliard w Toruniu (od 2015 roku), od 3 lat zaangażowana w organizację Toruńskiej Manify, współpracuje z grupą feministyczną Toruńskie Dziewuchy.